పేగుకాలిన వాసన

ఎ.ఎన్.జగన్నాథ శర్మ

అయల సోమయాజుల నీలకంఠేశ్వర జగన్నాథ శర్మ 1956లో పార్వతీపురంలో పుట్టారు. అరణి, అనీలజ, సంతోష్‌కుమార్, దీప్తి, సూర్యచరణ్‌దాస్ పేర్లతో కూడా అనేక రచనలు చేశారు. అగ్రహారం కథలు, రాజధాని కథలు, నాన్న కథలు వివిధ పత్రికలలో వెలువడి పాఠకాదరణ పొందాయి. విప్లవాల పురిటిగడ్డపై పుట్టిన జగన్నాథశర్మ ఉద్యమ స్ఫూర్తితో కళంకిత, పద్మవ్యూహం, గంగోత్రి, అందం లాంటి రోజువారీ టీవీ సీరియల్స్‌కి మాటలు రాసి - అశేష తెలుగు ప్రజతో కంటతడి పెట్టించారు. తగుమాత్రం సినిమా అనుభవం కూడా వుంది. భూమి గుండ్రంగా వుందని నిరూపిస్తూ, ఆంధ్రజ్యోతి నుంచి తిరిగి ఆంధ్రజ్యోతికి వచ్చారు. ప్రస్తుతం ఆంధ్రజ్యోతికి న్యూస్ ఎడిటర్‌గా తమ సేవలు అందిస్తున్నారు. పలువురి ప్రశంసలు అందుకున్న యీ కథ రచనా కాలం 1990.

జల్లు కురిసి వెలిసింది. వాతావరణమంతా తడితడిగా, చలిచలిగా వుంది. ఈ క్షణమో, మరు క్షణమో మళ్ళీ చినుకు పుంజుకునేటట్టుంది. పదిన్నరయినా పాసింజరు బండి రాలేదు. ఆకలిగా వుంది. అసహనంగా వుంది. దీప స్తంభాన్ని అంటిపెట్టుకుని వున్న వందలాది రెక్కల పురుగులు, నేల మీదికి దూసుకొచ్చి, ఆత్మత్యాగాలు చేసుకుంటుంటే జాలిగా వుంది.

తురాయి చెట్టు నీడన నిల్చుని వున్నాను. గాలి కెరటం కదిలినప్పుడల్లా కొమ్మలు కలవరపడుతున్నాయి. అదుముకున్న నీటిని ఆకుల వేళ్ళ సందుల నుండీ జారవిడుచుకుంటున్నాయి. శిరసున చినుకులు చిట్లుతున్నాయి. శరీరమంతా జలదరిస్తోంది.

పట్టాలకి అటుగా నిలిచిన జట్కా, చీకటి సముద్రంలో చిరునావలా వుంది. గుర్రం తల విదిలిచ్చినప్పుడల్లా, దాని మెడనున్న మువ్వల పేరు కదిలి, శబ్ద తరంగాలు చెవులను స్పృశించి, చెదిరిపోతున్నాయి.

సరదాపడి కొన్న మువ్వలవి. తొలి రోజుల్లో సంగీత స్వరాలను విన్పించేవి. ఇప్పుడు ఉత్త ధ్వనిని మాత్రమే విన్పించగలుగుతున్నాయి. చేతనున్న హరికెన్ లాంతరు మీద చినుకుపడి చిలికిపోయింది. పురుగుల బాధ పడలేక, చిమ్నీ చుట్టూ ఆకు చుట్టానేమో, వేడికి మరణయాతనతో వెల్లకిలా విరుచుకుని, లుమ్మలు చుట్టుకు పోతోందది.

రైలొస్తున్నట్టుంది. పట్టాలు పలుకుతున్నాయి. చెట్టు నీడను వదిలి వచ్చాను. కనుచూపు మేర కాంతి పుంజం కన్పించింది. వచ్చి నిలిచిన బండిలో నుంచి, ఆ ఆరు గురూ కిరాణాకొట్టు శెట్టి, మేష్టర్మీ, పోలీసు, జబ్బు మనిషి గురుమూర్తి, కాలేజి కుర్రోడు, టైపు నేర్చుకుంటోన్న అమ్మాయి దిగారు. గుంపుగా చేరి, నా కోసం వెతుక్కొంటున్నారు.

ఇళ్ళకి చేరాలని వాళ్ళకెంత ఆత్రంగా వుందో, నేనూ అంతగానే ఆత్ర పడుతున్నాను. ఆ దేహాలను ఆ ప్రాంతాల్లో జారవిడిచేసి, చేతులు దులుపుకోవలసి

ఆణిముత్యాలు

వుంది. వాళ్ళు జట్కా దగ్గరికి దౌడు తీశారు. వాళ్ళ వెనుగ్గా నడిచాన్నేను.

సన్నగా వర్షం మొదలయింది.

అంతా ఒకరి మీద ఒకరుగా జట్కా మధ్యలో ముడుచుక్కూర్చున్నారు. లాంతర్ని వేలాడదీసి, నేనూ జట్కా నెక్కాను. గుర్రం నడకలు పోయింది. వర్షం పుంజుకుంది.

ఊరికి దూరంగా నాలుగు మైళ్ళవతల వుంది రైల్వే స్టేషన్. స్టేషన్ వరకు ఊరు ఎదగలేదు. ఎదిగే అవకాశమూ లేదు. పది, పన్నెండిళ్ళతో చిన్న చిన్న గ్రామాలుగా వుందీ ప్రదేశం. కొండ ప్రాంతం కావడంతో అభివృద్ధికి ఆమడ దూరంలో వుంది. పట్నం నుండి ఒకటి రెండు బస్సులు వున్నాయిక్కడికి. అయితే

వర్షాకాలంలో బస్సుల జాడ కనిపించదు. మైదానాల వరకూ పరుగెత్తుకొచ్చిన బస్సులు, కొండను చూసి, గుండెలు చరచుకుని, వెను తిరిగిపోతాయి. ఫలితంగా నావంటి జట్కా వాలాలు బతకగలుగుతున్నారు.

గత పదేళ్ళుగా ఈ రోడ్డుని చూస్తున్నాన్నేను. దాంతో ముచ్చట్లాడుతున్నాను. మురిపాలు పోతున్నాను. నాకు బాగా పరిచయమున్న రోడ్డిది! ఎక్కడ ఎత్తులున్నది, పల్లాలున్నది, గుంటలున్నది అన్నీ కంఠోపాఠం. జట్కా నడపడంలో మెలకువలు చూపించనవసరం లేదు. అప్రయత్నంగా, అసంకల్పితంగా బండి సజావుగా సాగి పోగలుగుతుంది. నాకంటె, నా గుర్రానికి ఈ రోడ్డంతా మరీ సుపరిచితం. చిన్ననాటి స్నేహితులివి!

హొలిపిరి కొడుతోంది. గాలివాటుకి జల్లు, జట్కా లోనికి తొంగి చూస్తోంది. ముందు కూర్చున్న మేష్టమ్మ, టైపు నేర్చుకుంటోన్న అమ్మాయి తడిసినట్టున్నారు.

"వెధవ్వాన" అన్నది మేష్టమ్మ.

"చలి, చలి" అన్నది అమ్మాయి.

"ఇటు రారాదా" అన్నాడు మేష్టమ్మను ఉద్దేశించి కిరాణా కొట్టు శెట్టి, పోలీసు పగలబడి నవ్వారు. గురుమూర్తి దగ్గాడు. కుర్రాడెందుకో మవునంగా వున్నాడు.

ఏడు గంటలకు రావాల్సిన పాసింజరు బండి మూడున్నర గంటలు ఆలస్యంగా వచ్చింది. ఈ ఆలస్యం, ఈ చీకటి, ఈ వర్షం శెట్టిని, పోలీసుని సరదాలకు, సరసాలకూ ఉసిగొలుపుతోంటే, పాపం! ఆ మేష్టమ్మని, అమ్మాయిని, గురుమూర్తిని బాదిస్తున్నట్టున్నాయి. కుర్రాడి గుండె గుబులు నేనెరుగను! నా విషాద నేపథ్యం వీళ్ళెరుగరు!

ఉన్న ఊరు నుండి స్టేషన్‌కి, స్టేషన్ నుండి వున్న ఊరుకీ దిగవిడిచినందుగ్గాను వీళ్ళంతా నెలసరి కిరాయిగా యాభయి రూపాయల్ని ఒక్కొక్కరు చెల్లిస్తారు. పైపై బేరాలు పోను, నెలతిరిగేసరికి చేతిలో రెండు వందల రూపాయలు మాత్రమే పడతాయి. శెట్టి, పోలీసూ పైసా ఇవ్వరు. పోలీసు బాబుని కిరాయి అడిగే ధైర్యం లేదు. కిరాయిని, వడ్డి కింద శెట్టి జమచేసుకుంటాడు.

రెండేళ్ళ క్రితం జట్కా బోల్తాపడింది. చక్రాలు విరిగిపోయాయి. గుర్రం కుంటిదయింది. అప్పుడు శెట్టిని ఆశ్రయిస్తే అయిదు వందల రూపాయలు అప్పిచ్చినాడు. అప్పిచ్చి ఆ నాడాదుకుని నేటికీ అసలు చెల్లించలేని నా జీవితమ్మీద స్వారీ చేస్తున్నాడు.

పట్నం ఠాణాలో పోలీస్ బాబు పనిచేస్తాడు. పక్కనే శెట్టి కిరాయి దుకాణం. ఫర్లాంగు దూరంలో స్కూల్లో మేష్టమ్మ, కాలేజిలో కుర్రాడు, ఇన్‌స్టిట్యూట్‌లో టైపు నేర్చుకునే అమ్మాయి, ఆస్పత్రిలో రోజూ పరీక్ష చేసుకునే గురుమూర్తి - వీళ్ళంతా ప్రతిరోజూ పట్నాన్ని పలకరించి, పరామర్శించి రాక తప్పదు. సెలవు దినాల్లో ఒకరిద్దరు తక్కువయినా, మిగిలిన వాళ్ళకోసం నా వృత్తికి సెలవంటూ దొరకదు.

బురద గుంటలో చక్రం పడింది. జట్కా తూలి పడి నిలిచింది. గుర్రం, శక్తినంతా కూడదీసుకుని లాగుతోన్నా ఫలితం లేదు. తప్పదనిపించింది. కుర్రాణ్ణి, పోలీసుని, శెట్టిని జట్కాను నెట్టేందుకు కిందికి దిగమన్నాను. నలుగురమూ సాయం పడితేనే గాని జట్కా పైకి లేవదు.

ఇది మామూలే! వర్షాకాలంలో దారిలో ఇటువంటి అడ్డంకులు తప్పనిసరవుతాయి.

"కావాలంటే అప్పిస్తాను! బండికి మోటారు పెట్టించరాదురా" అన్నాడు శెట్టి.

"అవున్నిజం" అన్నాడు పోలీసు. ఆ మాటకి బతుకు భయం కలిగిందేమో! గుర్రం వణికింది. ఒక్కసారిగా శరీరాన్ని విదిల్చింది. జట్కా ఓ అడుగు ముందుకి నడిచి, నిలిచింది.

చేతినంటిన మట్టిని, జట్కా అద్దాలకు పూసి, వాళ్ళు జట్కా ఎక్కితే, మట్టి వాసనను వదల్చుకోదలచక, నేనదే చేతుల్తో కళ్ళాన్ని అందుకున్నాను. లేచింది మొదలు పడుకునే వరకూ ఇదే మట్టిలో పరుగెడతాను. దేన్నీ కాదనుకునేవాణ్ణి కాదు. కాదనుకుంటే పుట్టగతులుండవు.

"దెయ్యాల వేళక్కాని ఇళ్ళకి చేరమేమో" అన్నాడు శెట్టి.

"మీరన్నది నిజం! పన్నెండు గ్యారంటి" అన్నాడు పోలీసు.

"మరయితే రేపు మేష్టమ్మ స్కూలుకి రాదు" అన్నాడు శెట్టి.

"ఆవిడ సంగతేమోగాని, గురుమూర్తి మాత్రం రేపు ఆసుపత్రికి రాడు" అన్నాడు పోలీసు. ఆ మాటకి కితకితలు పెట్టినట్టుగా నవ్వాడు శెట్టి.

గురుమూర్తి చావు మీద సరస సంభాషణం సాగుతోంది. వస్తోన్న దగ్గునణచుకుని ఉక్కిరి బిక్కిరవుతున్నాడు గురుమూర్తి. తన ప్రాణంతో పరాచికాలాడదాన్ని అతను భరింపలేకున్నాడు.

గాలివాటు తగ్గింది. వర్షం నిలిచి కురుస్తోంది. కాలువలు కట్టి, నీరు రొదగా ప్రవహిస్తోంది.

ఈ సరికి, గుడిసె నిండుగా నీరు నిలిచి వుండి వుంటుంది. గిన్నెలు, బట్టలూ తేలిపోయుంటాయి. అన్నం గిన్నె గిరికీలు కొడుతూ వుంటుంది. పల్లంలో వున్న గుడిసె మీద తల్లి గంగకి ఎల్లల్లేని ప్రేమ మరి!

ఆకలిని అణగార్చుకున్నా, అలుపును మరచిపోయేందుకు, గాఢంగా నిద్రించేందుక్కూడా అవకాశం లేదు. ఏటవాలుగా నిలిచిన జట్కాలోనే, జారుడు బల్ల మీది వాటంలా విశ్రాంతిని ఆశించాలి.

అత్తమ్మ వుంటే గుడిసెలోని నీటిని తోడి పారేసేది. ఏ వేళనయినా మంచు ముద్దలా పిడికెడు అన్నాన్ని కంచంలో వుంచేది. మామయ్య చనిపోవడంతో అత్తమ్మ లేకపోయింది. పట్టెడన్నం కోసం, శరీరాన్ని ఎరజ రాపుతూ పిచ్చితల్లి లేచిపోవాల్సి వచ్చింది. ఎవర్ని అల్లుకుని ఎక్కడ ఆకలిని తీర్చుకొంటోందో ఏమో!

రాయి మీంచి చక్రం నడిచినట్టుంది. జట్కా తూలిపడి నిలదొక్కుకుంది. అంతా ఒక్కసారిగా అరచి

దండ

జాగ్రత్త సుమా
నచ్చితే పొగుడుతూ
మెడలో వేస్తాడు / లేకుంటే
నీ ఫోటోకి
వేయాలని చూస్తాడు

వాగ్దానాలు

నాయకుల నాలుకలు
చేటలే సుమా
అందుకేనేమో
వాగ్దానాల పొల్లు
గాలిలోకి

పయనం

ఒంటరి పయనం
అంటేనే భయమా
అయినా మిత్రమా
అందరి ఆఖరి పయనం
ఒంటరిగానే సుమా

-బద్ది నాగేశ్వరరావు

సద్దుమణిగాదిరు.

"కళ్ళు మూసుకున్నావేట్రా బాబూ" అడిగాడు శెట్టి.

"జాగ్రత్తరా బాబూ! రేపు మినిష్టరుగారొస్తున్నారు బందోబస్తుకెళ్ళాలి" అన్నాడు పోలీసు.

అతనికి బదులు పలుకలేదు. అసలా పోలీసుతో మాట్లాడాలంటేనే అసహ్యం! అతను చనిపోతే బాగుణ్ణనుకుంటాను. పట్నంలో ఏదో ఒక దొమ్మీలో ఎవరో ఒకరు పోలీసుని చంపినట్టు వార్త రాకూడదూ? అన్పిస్తుంది. అతని మీద ఎందుకనో అలవి మాలిన కసి!

గురుమూర్తి పెద్దగా ఆయాసపడుతున్నాడు. బుసలు కొడుతున్నాడు. చచ్చిపోతాడేమో! అతగాడి శవాన్ని, ఇంటికి అప్పజెబుతాననిపించింది.

శెట్టిని హత్య చేయాలని వుంది. మేస్త్రమ్మను తిట్టిపోయాలని వుంది. టైపు నేర్చుకుంటోన్న అమ్మాయిని తన్ని ఇంట్లో కూర్చోబెట్టాలని వుంది. కాలేజి కుర్రాడి మీద కోపగించుకోవాలని వుంది. ఎందుకు? ఎందుకంటే జవాబు లేదు. ఈ ముఖాల్ని చూస్చూసి, వీటితో విసిగిపోయుంటాను. బతుకులో కొత్తదనం లేదనిపించడం కూడా ఈ ఆవేశానికి కారణం కావచ్చును.

మొహం మొత్తేటట్టు జీవించడం ఇష్టం లేకపోతోంది. ఏదో కావాలనిపిస్తోంది.

ఈ అనుభవం నాకు కొత్తది కాదు. ఈ బాధా సరికొత్తది కాదు. బుద్దెరిగిన నాటి నుంచీ నేనిలాగే ఆలోచనలు పోతున్నాను.

అమ్మను ఆటపట్టించని రోజుల్ని, నాన్నతో దోబూచులాడిన వేళల్ని, అక్కను గిల్లి అల్లరి చేసిన సంఘటనల్ని తలచుకుంటుంటే, ఆ నాడవి అందంగా వుండి అందరాని అనుభూతులనిపించినా ఒకనాడివి రోతపుట్టించాయి. భయాన్ని కలిగించాయి. పరిస్థితుల నుండి, పల్లెపట్టు నుండి పారిపోయేటట్టు చేశాయి.

నా బాల్యం, నన్ను నానా రకాలుగా హింసించింది. నన్ను ముక్క ముక్కలు చేసింది. నన్నెదగనీయలేదది. కళ్ళకి కలల ముసుగేసి నన్ను నా నుండి కనుమరుగు జేసింది.

నాన్న కర్రల మిల్లులో పనిచేసేవాడు. 'కటర్'గా వృత్తిని నిర్వహించేవాడు. నిక్కరు, బనియనూ ధరించి, తోలు పట్టానొకదాన్ని గుండెల మీద కవచంలా వుంచుకుని పెద్ద పెద్ద దుంగల్ని చీల్చి చెండాడేవాడు.

కర్రను కోసేవేళ రంపపు ధ్వని "అమ్మకి దండం! నాన్నకి గండం" అని పల్లె వేసేది మనసులో ఆ మా

టల్ని ఉచ్ఛరిస్తే చాలు! పాటయ్యేదది. ఆ పాటతో దుంగల మీంచి దూకుతూ ఆటలాడుకునేవాణ్ణి. జారి పోతున్న నిక్కర్ని ఎగదోసుకుంటూ, జుబ్బాను సర్దుకొంటూ జులాయిగా వుండేవాణ్ణి.

అమ్మ, కర్ర పొట్టును గోనె సంచుల్లో నింపుతుండేది. సంచిలో పొట్టును కుక్కి కుక్కి నింపడంలో నా సహాయాన్ని అర్థించే.

"ఆ గెంతులేవో, ఈ గోనె సంచి మీద గెంతరా దురా" అనేది. బ్రతిమిలాడేది. అందక పరుగెత్తే నన్ను అంది పుచ్చుకుని, పొట్టు గుట్ట మీదకి లాక్కొచ్చేది జల్లులా కురుస్తోన్న పొట్టులో పొర్లి పొర్లి, మనిషంతా పొట్టు మయమయిన తర్వాత "పగటి వేషగాడిలా వున్నావు" అన్న కితాబులిస్తే, అమ్మనప్పుడు ఆదుకునే వాణ్ణి. బుగ్గల్ని పొంగించి హనుమంతుణ్ననుకుని పొట్టుబస్తాపై చిందులేసేవాణ్ణి. అలా నింపిన పొట్టు బస్తాకి అమ్మకి పావలా లభించేది. అందుకోసం ఉదయం నుంచి సాయంత్రం వరకు ఆమె నర్తించ డాన్ని చూసేవాణ్ణి. బడివేళ వరకు అమ్మకి అండగా వుండి, ఆ తర్వాత నేను బడికి పయనమయితే, అమ్మొక్కర్తే ఆకాశాన్ని అందుకోవాలన్నట్టుగా ఎగిరి గంతులేసేది. తోడుగా అక్కను మాత్రం రమ్మనమనేది కాదు. అక్క గంతులేయడాన్ని, అక్కడంతా ఆత్రంగా చూడడాన్ని గమనించి నాన్న వద్దన్నాడు.

అక్క, దుంగల మీది బెరళ్ళను తీసి తట్టలో వేసుకునేది. మంచుకి, వర్షానికీ తడిసిన దుంగల మీది బెరళ్లను తీయడంలో అక్క ఎంతగానో శ్రమించేది. గోళ్ళలో వేళ్ళు గుచ్చుకున్నా ఖాతరు చేసేది కాదు. ఒక్కొక్కప్పుడు బెరళ్ళ నడుమ జెర్రలను, తేళ్ళనూ చూసి, బెంబేలు పడి రక్షణగా నన్ను కేకేసేది. చీమల్ని చంపినట్టుగా నేను వాటిని చంపుతోంటే, చేయిజాచి, నన్ను దగ్గరగా తీసుకునేదక్క మెచ్చుకోలుగా నా జుత్తు నిమిరేది. తోడుంటానని బడికే వెళ్ళనని మొరాయిస్తే "వెళ్ళిరారా" అని ప్రాధేయపడేది.

ఇంట్లో ఎక్కాలు, పద్యాలూ పెద్ద గొంతుతో చదువుతోంటే, అమ్మ పొంగి పోయేది. "ఆరు పావలాలు ఎంతరా" అనడిగేది. "రూపాయిన్నర" అని చెబితే, నాటి తన సంపాదనను చూసి చిన్నబుచ్చుకునేది. "దేనికి సరిపోతుందిది" అని దుఃఖించేది. "వళ్ళంతా పచ్చి పుండుగా వుంది! కడుపు నిండా గంజి తాగి కునుకు తీద్దామంటే నా సంపాదన నాకే చాలదు" అని నెత్తి కొట్టుకునేది. "ఇందులో పిల్లలకేం పెడతాను! పెనిమిటికేం పెడతాను" అని శోకించేది.

అక్క సంపాదనంతా అణా పైసల్లో వుండేది. నాన్న కష్టం ఆయన కల్లు చుక్కలకి పోయేది.

తాగొచ్చిన నాన్నతో, అమ్మ తగవులాడేది "ఇలాగయితే ఎలాగయ్యా" అని ఆయన్ని నిలదీసేది. అమ్మ ప్రశ్నకి, నాన్నకి జవాబు తెలియదుగాని, జబర్దస్తి తెలుసు! ఫలితంగా అమ్మను చితక తన్నేవాడాయన.

నేటి నిజాలు

ఎప్పుడు ఎక్కడ ఎలా పేలుతాయో
తీవ్రమైన ఉగ్రవాద బాంబులు
జాతిని అంతంచేసే విద్రోహపు చర్యలు
ప్రయాణాలు ప్రాణాలను పొట్టన బెట్టుకుంటున్నాయి
చౌరబాట్లు కోసం కుటుంబాల ఎడబాట్లు
హైటెక్ రాజకీయం పరిపాలనను చీల్చుతున్నది
అసమర్థత అజ్ఞానం ప్రజాస్వామ్యాన్ని ఖూనీ చేస్తున్నది
సీటు కోసం కోట్లు
ఓట్ల కొరకు నోట్లు గుమ్మరిస్తున్నారు
అటెండర్ నుండి అధికార గణం వరకు
అడ్డదార్లలో అందుకుంటున్న ఆస్తిపాస్తులు
అన్యాయంగా పోటీదారులను ధ్వంసం చేస్తున్న దగాకోరుతనాలు
భగ్గున మండుతున్న ఎన్నికల మాయాజాల కాలం
పదవీ వ్యామోహంతో ప్రపంచాన్నే మింగే తత్వం
అక్రమ సంపాదన ధ్యేయంతో
అన్నలను తమ్ముల్లు తండ్రులను తనయులు
తుదముట్టిస్తున్నారు తరిమి వేస్తున్నారు
అమెరికా డాలర్లు ఆత్మీయతను కాటేస్తున్నాయి
ఎక్కడ చూసినా అసమర్థ అరాచకత్వపు దౌర్భాగ్య స్థితి
కట్టబ్రహ్మన తాండ్రపాపన తనువులు వీడిన దేశమేనా ఇది
అల్లూరి ఆజాద్ అందించిన స్వాతంత్ర్య ఫలమేనా ఇది
భగత్‌సింగ్ నేతాజీ త్యాగం చేసిన పుణ్యభూమియేనా ఇది.

-రాంబత్రి గంగాధర్

"మళ్లీ నోరెత్తితే నరికి పోగులు పెడతాను" అనే వాడు. నన్ను దగ్గరగా తీసుకుని హరిశ్చంద్ర నాటకం లోని కాటిసీను పద్యాలను చదివించుకుని చల్లబడే వాడు.

రంపానికి దుంగనందించడంలో ఓసారి ప్రమాద వశాత్తూ నాన్న చేతివేలు చీలిపోయింది. కుడిచేతి బొటన వేలు విరిగిపోయింది. చేపలా కిందపడి పొట్టు పాలయిందది. "గొల్లు" మన్నారంతా. ప్రవహిస్తోన్న నాన్న రక్తాన్ని చూసి తల్లడిల్లిపోయారు. మిల్లు యజమానిని కేకేసి వివరించారు.

"ఎక్కడ చూస్తున్నావురా?" అని నాన్నని కోపగించు కున్నాడాయన. యాభయి రూపాయల నోటిచ్చాడు.

"ఆస్పత్రిలో చావు" అన్నాడు. పాతిక రూపాయల మందులు తిని, నాన్న చేయి రక్తాన్ని దిగమింగుకుంటే మిగిలిన డబ్బుతో బాధను దిగమింగుకునేందుకు నాన్న కల్లు పాకని ఆశ్రయించాడు. వారం రోజులపాటు పనిలోనికి పోలేదాయన. కుడి చేతిని కళ్ళముందుం చుకుని విలపించాడు. యజమాని మళ్ళీ పనిలోనికి తీసుకోడేమోనని దిగులు చెందాడు. అయితే నాన్నని ఓదారుస్తూ,

"నాకు పని ముఖ్యంరా! నీ వేలు కాదు" అని యజమాని అనడంతో నాన్న ఆనందానికి ఆనాడు పట్టపగ్గాలు లేకపోయాయి. బొటన వేలు మొలకెత్తినం తగా సంతోషించాడు. "మీరు దేవుడు బాబూ" అన్నా డు. యజమానికి పడి పడి నమస్కరించాడు. నాలుగు వేళ్ళూ నోటికి పోనున్నాయన్న ధీమాతో రెట్టించి పనిచేశాడు.

నాటి నుంచే అమ్మ దగ్గడం ప్రారంభించింది. దగ్గి దగ్గి, గుండెలు తోడేసినట్టు గిలగిలా కొట్టుకునేది. కెళ్ళ లు కెళ్ళలుగా కఫాన్ని కక్కుతూ కుళ్ళిపోసేది. రోజుకి ఆరేడు బస్తాల్లో పొట్టును కూరగలిగే అమ్మ, రెండు మూడు బస్తాల్లో మాత్రమే కూరగలిగి, డీలా చెందేది. చేతిలో రూపాయి కూడా పడని తనశ్రమని చెడ తిట్టు కునేది. బడికిపోనని బస్తాల్లో పొట్టు కూరుతానని మొం డికేసే నన్ను తిట్టి, కొట్టి బడికి సాగనంపేది.

బడి వదిలిన తర్వాత మిల్లులో దుంగల మీద కూర్చోని పాఠాల్ని బట్టీ పెట్టేవాణ్ణి. అక్కడక్కడ అక్క తచ్చాడుతూ వుండేది.

అక్కనేదో పురుగు కరిచి దుంగల్లోనికి పారి పోయిందో రోజు! పెద్దగా కేకేసి అక్కడ నిలువునా కూలిపోయిందానాడు. మాట్లాడదు. మెలికలు తిరిగి పోతోంది. కరిచింది ఏమిటన్నదే అంతు చిక్కలేదు. పాము కాటేసిందేమోనని అంతా భయపడ్డాం. కాసే పటికి తేరుకుని అక్క కాదన్నది. ఆ పురుగు కందిరీగలా వున్నదన్నది. తనని కరిచి దుంగ పగుళ్ళలోనికి జారి పోయిందన్నది. కసిరేగి పగులులో కళ్ళుంచి తీక్షణంగా చూశాన్నేను. ఏదీ కన్పించలేదు. పగులులో వేళ్ళు జొనిపి, దుంగంబడి నడిచాను. పురుగు దొరికితే పిసికి పారేద్దామన్నంత కక్ష రేగింది.

నోటు పుస్తకాల్లేక నోట్సు రాసుకునేవాణ్ణి కాదు. ఫలితంగా మేష్టారితో చింత బరికెతో దెబ్బలు తినాల్సి వచ్చేది. రక్తం చిల్లిన చేతుల్ని ఉమ్ము తడిజేసుకుని వూరుకునేవాణ్ణి తప్ప ఆ ఊసెవరికి తెలియనిచ్చేవాణ్ణి కాదు. అయితే నాన్నకీ సంగతి తెలిసింది. తెలిసి యజ మాని ఇచ్చే యాభయి రూపాయిల కోసం కుడిచేతి చూపుడు వేలుని పోగొట్టుకున్నాడు. రంపానికి ఆ వేలుని అంకితం చేశాడు.

దుంగల మీద పుట్టగొడుగుల్ని తొలగిస్తూ కూర్చున్న నా దగ్గరగా వచ్చి చేతిలో పది నోటు వుం

అక్షరం అవసరం

అక్షరం అద్భుతాలు సృష్టిస్తుంది
అక్షరం ఆనందాన్ని కల్పిస్తుంది
అక్షరం ఆశలు రేకెత్తిస్తుంది
అక్షరం జీవితాన్ని సృష్టిస్తుంది
అక్షరం నీతి మార్గంలో నడిపిస్తుంది
అక్షరం ఖ్యాతిని పెంపొందిస్తుంది
అక్షరం స్థితినే మార్చేస్తుంది
అక్షరం అజ్ఞానాన్ని తొలగిస్తుంది
అక్షరం విజ్ఞానాన్ని వెలుగిస్తుంది
అక్షరం మంచిని పెంచుతుంది
అక్షరం మానవత్వాన్ని గుర్తుచేస్తుంది
అక్షరం ఆయుధమై విజృంభిస్తుంది
అక్షరం రక్షణగా నిలుస్తుంది
అక్షరం ఆలోచనలను ప్రేరేపిస్తుంది
అక్షరం అంధకారాన్ని రూపుమాపుతుంది
అందుకే-
అక్షరం అవసరం నీకెంతో వుంది
తక్షణమే అక్షరం దిద్దడం నేర్చుకో!

-శివాజీ పట్నాయక్

చాడు "వెళ్ళి పుస్తకాలు కొనుక్కో" అన్నాడు.

ఆ రాత్రి "ఎంత పని చేశావయ్యా" అని తాగొచ్చిన నాన్నని అమ్మ నిలదీస్తే

"నా కోసం నేనే పని చేయలేదె! నన్ను నమ్ము" అన్నాడు.

"చదువుకుని వాణ్ణయినా బాగుపడనీ" అన్నాడు. నన్ను కాటిసీను పద్యాల్ని విన్పించమన్నాడు. ఎన్నడూ లేనిది, ఆ నాడెందుకో ఆ పద్యాల్ని రాగయుక్తంగా నాన్నకి విన్పించాలనిపించింది.

ఏమరపాటునున్న అక్కను గిల్లి, పురుగని అల్లరి చేసినా దొరికితే కాటిసీను పద్యాల్ని విన్పించమంటాడని పెరట్లో చెట్ల మీదా, గుబురుల వెనుకా దాగి నాన్నతో దోబూచులాడినా, అదంతా నాకు నాటకీయంగానే వుండేది. సహజమనిపించేది కాదు.

అమ్మ దగ్గు విషాదం! నాన్న త్యాగం విషాదం! అక్క చితుకేలేరుకోడం విషాదం! విషాదాల్లో సరదా లాడడం కృత్రిమంగాక మరేమిటి?

"ఈ చదువుకే రెక్కలు ముక్కలయ్యాయి" అన న్నాడు నాన్న.

"చదివిన చదువు చాలు! దయతలచి తమరు చిన్న నౌకరి కల్పించండి. వాడి పొట్టకి వాడు సంపాదించు కుంటే అదే పదివేలు" అన్నది అమ్మ. కాదనలేదు యజ మాని. కర్రల కొలతలు చూసే పని నాకప్పగించాడు. నెలకి యాభయి రూపాయలు జీతమని చెప్పాడు.

అయితే ఆ మిల్లులో నౌకరి నాకిష్టం లేకపోయింది. రాకాసి లోయలో నేను జీవించలేననిపించింది.

దగ్గు రూపేణా అమ్మను అణగారుస్తోన్న జబ్బు, అక్కని కాటేసిన విషప్పురుగు నాన్న వేళ్ళని కొరికేస్తోన్న కోరల కత్తి– అన్నీ ఆ మిల్లు యజమానని నాకు తెలిసి తెలియడంతో ఒక్క క్షణం కూడా అక్కడ నిలువలేనని పించింది. వాడికి దూరంగా పారిపోవాలనుకున్నాను. పరుగెత్తాను.

జట్కావాలా నౌకతన్ని ఆదరవు చేసుకుని నాన్నతో తెగతెంపులు చేసుకుని వున్న అత్తమ్మ ఊరికి పయన మయ్యాను. కన్నవాళ్ళకి పుట్టి పెరిగిన ఊరుకి దూర మయ్యాను.

"ఆపాపు" అనన్నది. టైపు నేర్చుకుంటోన్న అమ్మా యి. ఆ పిల్ల ఇల్లు దగ్గర పడింది. కళ్ళాన్ని బిగించనవ సరం లేకపోయింది. గుర్రం ఆగిపోయింది. వోణిని నిండుగా కప్పుకుని, ఆ అమ్మాయి కిందికి దూకడంతో నేల మీది నీరు పైకి చిమ్మింది. లాంతరు వెలుగులో నీటి చుక్కలు ముత్యాల్లా మెరిశాయి.

జట్కా కదలనుందో లేదో, పరుగులాంటి నడకతో ఓ వ్యక్తి ఎదురొచ్చాడు. అతను నిక్కరు, లాల్చీలో వున్నా డు. పూర్తిగా తడిసి ముద్దయి వున్నాడు. యాభయ్యేళ్ళ వయసుంటుందతనికి. ఫలానా బోటుకని చెప్పి జట్కాను ఎక్కబోయాడు. చేతినందించి, అతన్ని మీదికి లాక్కున్నాను. మేస్త్రమ్మ పక్కన చతికిలబడి స్థిరంగా కూర్చున్నానని నిర్ధారించుకున్న తర్వాతగాని అతను నా చేతి ఆసరాను విడలేదు. అప్పుడతని చేతి వేళ్ళవైపు చూశాను. చూసి పొంగిపోయాను. అతని కుడిచేతికి బొటనవేలు లేదు. ఈ వయసులో ఈ దుస్తుల్లో నాన్న అచ్చం ఇలానే వుంటాడనిపించింది. నాన్నే నా ప్రక్కన

మానవులేనా?

"మానవులంతా ఒక్కటి
మానవత్వం గొప్పది."
పుస్తకం ఒళ్లో పెట్టుకొని
పఠిస్తున్నాడా పిల్లవాడు.
పాపం, పుణ్యం, బీదా, ధనికా
తేడా యింకా తెలీని పసివాడు.

ఎదురుగా పెళ్ళియింట్లో
భోజనాల తర్వాత
బయటికి గిరాటువేస్తున్న
ఎంగిలాకులకు ఎగబడి
ఆత్రంగా, ఆబగా, ఆకలిగా
ఆవురావురుమంటూ తింటూ
పోటీగా ప్రక్కనుండి దుమికే
కుక్కల్ని అదిరిస్తూ, బెదిరిస్తూ
ఆకుల్లో అందినంత నోట
క్రుక్కుకుంటున్న కుర్రాళ్ళను,
వాళ్ళు వేసుకున్న చింపిరి బట్టలను
చూస్తూ, నివ్వెరపడుతూ
'వీళ్ళెవరు? మానవులేనా?
మరి వీళ్ళకు తిండిలేదేం?'
అంటూ అనుమానపడుతూ
ఆలోచిస్తూ, మనస్సు నొచ్చుకోగా
వెర్రిముఖం వేశాడు, యీ
వ్యవస్థ తెలీని పసివాడు!

–వల్లూరుపల్లి లక్ష్మి

జట్కాలో కొలువు దీరాదనిపించింది. ఆనందం కలిగింది. నాకు మరింత సమీపంగా అతన్ని ముందుకి రమ్మన్నాను. జరిగొచ్చాడతను. కల్లు వాసన వేశాడు. సంబరపడ్డాను.

జడివాన జలతారు తేవాలనిపించింది. చలిగాలి నులి వెచ్చననిపించింది. అసహనం, అసహ్యాలూ గుండెల్లోంచి ఎగిరిపోయి, పోయి పోయాయనిపించింది. జట్కాలోని వారినంతా తిరునాళ్ళకి తీసుకు పోతున్నట్టుగా వుంది. చేరువున నాన్న వున్నాడన్న భావన చెప్పలేని అనుభూతి అన్పించింది. చర్నాకోలను ఝుళిపించాను. గుర్రం పరుగు శరవేగమయింది.

నాన్నలాంటి వ్యక్తిని, ఏ వివరాలూ అడగదలచలేదు. వివరాలు తెలుసుకుని ఆయన నాన్న కాదన్న నిజాన్నీ అంగీకరించదలచలేదు. చలికి వణుకుతూన్న అతని చుట్టూ చేతులుంచి హుషారయ్యాను.

ఇప్పుడెందుకో మేస్త్రమ్మకు నమస్కరించాలని వుంది. కాలేజి కుర్రాణ్ణి అనునయించాలని వుంది. గురుమూర్తి నిండు నూరేళ్ళూ బతకాలని వుంది. పోలీసు మీద పగలేదు. శెట్టిని హత్య చేయాలని లేదు. మేస్త్రమ్మను ఆట పట్టిస్తూ శెట్టి మాట్లాడితే బాగుణ్ణని వుంది. పోలీసు పగలబడి నవ్వితే కలిసి నవ్వాలని వుంది. అణువణువూ అందంగా, ఆనందంగా వుందనిపించింది. ఈలవేసి పాట పాడాలనిపించింది.

గొంతెత్తాను! బతుకంతా పాటగా సాగిపోయింది!

ఎవరిళ్ళ దగ్గర వారు దిగిపోయారు. నాన్నలాంటి వ్యక్తి కూడా నన్ను విడిచి దిగి వెళ్ళిపోతూ అతను కిరాయిగా రూపాయి నోటును నా కందివ్వబోతే "వద్దు నాన్నా" అన్నాను. నవ్వి జోగుతూ వెళ్ళిపోయాడతను. నన్ను దీవించినట్టుగా చేతినెత్తి గాలిలో ఊపాడు. ఆలోచింపజేశాడు.

గడిచిన పదేళ్ళలో ఏదో ఓ అవసరానిగ్గాను చేతుల కున్న పదివేళ్ళని నాన్న పోగొట్టుకుని వుంటాడు. మొండి చేతుల్తో దుంగల్ని నెడుతూ అమ్మో, అక్కో తినిపించ గలిగితేనే అన్నం ముద్దని నోటికి అందుకోగలుగుతూ వుండి వుంటాడు. దగ్గు జబ్బుతో అమ్మ శల్యమయి వుంటుంది. పొట్టు బస్తాలో తనని తానే కుక్కుకోగలిగే స్థితికి చేరుకుని వుంటుంది. అక్కను ఏ తేళ్ళు కుట్టాయో! ఏ పాములు కరచాయో! ఏ వేళ్ళలో ప్రాణాన్ని బలి పెడుతుందో ఏమో!

నా వాళ్ళంతా ఎలా వున్నారో! ఏమయి వున్నారో!

ఏ దృశ్యాలకు భయపడి, ఏ జీవితాల్ని అసహ్యించుకుని ఎవరికి దూరంగా పారిపోదలచానో, అది నాకు సాధ్యం కాలేదు. ఎల్లెడలా ఒకటే దృశ్యం! ఒకటే జీవితం! రాకాసిలోయ అంతటా వ్యాపించి వుంది. క్రూర మృగాలు, మారణాయుధాలు, మంత్ర తంత్రాలన్నీ నాలాంటి కుటుంబీకుల కోసమే పొంచి వున్నాయనిపించింది.

నా వాళ్ళను నేను రక్షించుకోవాలి! అందుకు సన్నద్ధం కావాలనుకున్నాను. కొరడాను విసిరి, జట్కాను మా ఊరి వైపు పరుగుదీయించాను. ఈ దీర్ఘ రాత్రిలో, మైళ్ళ దూరంలో నున్న మా ఇంటికి ఈ జట్కాలో నేను చేరుకోగలనో లేదో! కాని, చేరుకోవాలన్న దృఢ సంకల్పం నాలో వుంది. ■

మ్యూట్

మ్యూటే నయం
శబ్దకాలుష్యాన్ని భరించలేకపోతున్నాను.
దృశ్యం కనిపిస్తూనే వుంటుంది
హావభావాలు అర్థమవుతూనే వుంటాయి
మూకీ సినిమాల కింకా
నూకలు చెల్లలేదు.

ఎంత కృత్రిమం
మనసుకూ మాటకు
పొంతన లేకపోవడం.
మనసు అద్దంలా
పారదర్శకంగా ఉండాలి కదా!
లోపల చిగురించిన భావం
మాటగా పరిమళించాలి కదా!

సూక్ష్మరూపంలో
జీవితాన్నంతా దాచుకున్న విత్తనంలా
మనిషి యావత్తూ
మాటలో ఇమిడిపోవద్దూ!
మరి కాలుష్యం మాటేమిటి?
మనోహరంగా రూపుదిద్దుకున్న
ఒక అంతర్గత ప్రపంచం
ఒక్క కఠోర శబ్ద శకలంతో
భళ్లున పగిలిపోతుంది.

అందుకే అంటాను
మనిషంటే
మనిషంత స్వచ్ఛంగా వుండాలి.

-ఎన్. అరుణ